

Porovnanie multisenzorických prístupov v liečebnej pedagogike

Senzorická integrácia

Teória a terapia senzorickej integrácie podľa Ayresovej (2005) vysvetľuje spojenie medzi prejavmi v správaní a ich podmieňujúcimi procesmi senzorickeho spracovania. Senzorická integrácia je neurologický proces, ktorý organizuje zmyslové vstupy z tela a z prostredia a umožňuje človeku používať telo efektívne v interakciách s prostredím a zmysluplnom konaní. V terapii senzorickej integrácie sa tento proces podporuje prostredníctvom nasledovania dieťaťa v hre a ponukou príležitostí, v ktorých sa rozvíjajú adaptívne odpovede. Terapia senzorickej integrácie nie je cvičenie ani stimulácia zmyslového vnímania, ale proces interakcie terapeuta s dieťaťom v partnerskom vzťahu, v hre, ktorá je pre dieťa zmysluplná a zároveň veľmi cielene vzbudzuje adaptívne odpovede, ktoré sú pre rozvoj senzorickeho spracovania nevyhnutné.

TERAPIA

Zmena neurologických procesov senzorickeho spracovania

EDUKÁCIA

Porozumenie potrebám dieťaťa, vysvetlenie

STRATÉGIE

pre školu a rodinu, úprava prostredia, aktivít, pomôcok

DIAGNOSTIKA senzorickeho spracovania
TAKTILNÉ, VESTIBULÁRNE A PROPRIOCEPTÍVNE

Diskriminácia podnetov => Problémy v praxii

Modulácia podnetov => Hyper-reaktivita

Registrácia podnetov => Hypo-reaktivita

Terapiu senzorickej integrácie je potrebné vykonávať v bezpečnom prostredí terapeutickje miestnosti, ktorá poskytuje príležitosti na podnecovanie adaptívnych odpovedí cez taktilné, vestibulárne a propioceptívne podnety a aktivity. Princípom senzorickej integrácie je odstránenie alebo minimalizovanie preťažujúcich podnetov a poskytnutie intenzívnych podnetov v modalite, ktorú dieťa vyhľadáva alebo potrebuje. Schaaf (2017) hovorí, že heslo terapeuta senzorickej integrácie je držať teóriu a ciele v hlave, aktivity vo vrecku a hravosť v srdci.

Snoezelen - multisenzorické prostredie

Relaxácia

Stimulácia

- Oddych, pokoj
- Prijemné emocionálne prežívanie
- Eliminácia podnetov
- Emocionálna regulácia
- Sústredenie
- Individuálny záujem klienta, zážitok
- Podpora komunikácie, interakcie

Multisenzorické prostredie Snoezelen ponúka rozmanité zmyslové podnety (zrakové, sluchové, olfaktorické, vestibulárne a taktilné), ktoré svojou nezvyčajnosťou vyvolávajú záujem a vzbudzujú zvedavosť. Snoezelen je nedirektívny koncept, ktorého princípom je nasledovanie klienta a jeho senzorickej preferencie. Liečebný pedagóg identifikuje z pozorovaní a z rozhovoru s rodinou potreby klienta. Využiť môže aj rozličné senzoricke profily (pozorovacie hácky). Snoezelen miestnosť predstavuje priestor, v ktorom môžu byť naplnené potreby relaxácie, a vzbudený záujem o interakciu a učenie sa, práve vďaka neohrozujúcemu a bezpečnému prostrediu (Filatova, Jankú, 2010). Multisenzorické prostredie poskytuje priestor pre vytvorenie vzťahu s klientom, akceptovanie jeho potrieb, a teda akceptovanie jeho samého ako ľudskej bytosti. Snoezelen predstavuje zmysluplné trávený čas na úrovni, ktorá je pre klienta zrozumiteľná, najmä v prípadoch, keď je kvôli postihnutiu alebo inému obmedzeniu potrebné komunikovať neverbálne na senzomotorickej úrovni. V Snoezelen koncepte sa využívajú viaceré typy miestností (biela, tmavá, hrová / dobrodružná), pričom každý typ má svoj špecifický význam.

MULTISENZORICKÉ ASPEKTY LIEČBNOPEDAGOGICKÝCH TERAPIÍ

Ivana Lessner Lištiaková (Ed.)

Univerzita Komenského v Bratislave
2017

Autorka obrazu: © Denisa Vasilová

MULTISENZORICKÉ PRÍSTUPY

Porozumenie fungovaniu senzorickeho vnímania a zväzovanie vplyvu senzorickej podnety je na mieste pri poskytovaní liečebnopedagogickej intervencie pre všetkých klientov. Senzorické hľadisko tvorí súčasť liečebnopedagogickej diagnostiky. Intervencia sa v multisenzorických konceptoch pomoci zameriava na vytváranie podmienok, ktoré rešpektujú senzoricke potreby klienta. Multisenzorické prístupy sú terapeutické a pedagogické koncepty a metódy, ktoré sa zameriavajú na zmyslové vnímanie. Všetky multisenzorické prístupy vychádzajú z predpokladu neuroplasticity mozgu a centrálnej nervovej sústavy (bližšie Doidge, 2007), schopnosti mozgu meniť sa na základe skúseností a interakcií s okolím. Liečebný pedagóg pri uplatňovaní multisenzorického prístupu neredukuje klienta na súhrn jeho zmyslovej aktivity. Uchováva bio-psycho-sociálny model práce, berie do úvahy vzťahy klienta, jeho psychický stav, silné a slabé stránky, no uvažuje nad tým, do akej miery a v čom na tieto oblasti života vplýva aj senzoricke prežívanie klienta. Liečebný pedagóg primerane vyberá z prostriedkov multisenzorických prístupov a kombinuje ich s inými liečebnopedagogickými terapiami tak, aby naplnil potreby klienta. Multisenzorické prístupy, ako samostatné metódy, zámerné pôsobia na vnímanie. Napriek tomu, že prostriedky, ktoré sa v multisenzorických prístupoch používajú (napr.: pomôcky pôsobiace na taktilný či vestibulárny systém), vzhľadom na filozofiu daného konceptu alebo výskum, ktorý je podkladom pre teóriu daného prístupu, majú jednotlivé multisenzorické prístupy iný spôsob práce, ale dokonca aj ciele a klinické zdôvodnenie intervencie.

Použitá literatúra:

- AYRES, A. J. 2005. *Sensory integration and the child: understanding hidden sensory challenges*. Los Angeles, CA: Western Pediatric Services, 2005. ISBN 978-0-87424-437-3.
- DOIDGE, N. 2007. *The brain that changes itself: Stories of personal triumph from the frontiers of brain science*. New York: Penguin Books, 2007. ISBN 978-01-431-1310-2.
- FÁBRY LUCKÁ, Z. 2014. *Terapeutické intervencie a človek s viacnásobným postihnutím*. Bratislava: Musica Liturgica, 2014. ISBN 978-80-89700-02-8.
- FILATOVA, R., JANKÚ, K. 2010. *Snoezelen*. Ostrava: Asociace konceptu Snoezelen, 2010. ISBN 978-80-260-0115-7.

Bazálna stimulácia

Bazálna stimulácia je koncept, ktorý predstavoval revolúciu v ošetrovateľskej starostlivosti kvôli svojmu zameraniu na človeka a citlivé vnímanie jeho potrieb, vrátane potrieb senzorickej. Bazálna stimulácia podporuje vnímanie – vnímanie vlastnej identity a hraníc, ako aj orientáciu v priestore a čase. Bazálna stimulácia je koncept, ktorého cieľom je podpora vzťahu a komunikácie s klientom. Bazálna stimulácia je komunikačný, interakčný a vývin podporujúci stimulačný koncept, v ktorom sa považuje za dôležité cielene podporovať zachované vnímanie. Základné prvky konceptu sú vnímanie, pohyb a komunikácia (Friedlová, 2007). Ako prostriedok komunikácie sa využíva dotyk. Pojem bazálny, znamená elementárny, základný – bazálna stimulácia ponúka podnety v jednoduchej, jasne zrozumiteľnej forme, podnety podobné ako vo vnútro maternicovom vývine. Bazálna stimulácia je koncept starostlivosti. Nie je teda možné aplikovať len jej techniky bez zmeny prístupu k dieťaťu / ku klientovi. Bazálna stimulácia sa zapája do aktivít každodenného života, znamená iný prístup personálu a rodiny (Fábry Lucká, 2014).

Vo všeobecnosti môžeme hovoriť o dvoch spôsoboch aplikácie bazálnej stimulácie: a) využívanie princípov bazálnej stimulácie v činnostiach a komunikácii s klientom, b) špecifická zámerná intervencia. V oboch prípadoch pomoci je dôležité, že ide o čas vyhradený len pre klienta. Stimulácia vnímania z dlhodobého hľadiska slúži na zlepšenie schopnosti človeka vnímať seba samého. Vytvára a potvrdzuje poňatie telesnej schémy a umožňuje tak kvalitnejšie poznávanie predmetov a prostredia.

Komunikácia

Vnímanie

Pohyb

Dotyk

Vzťah

Orientácia

Základné techniky bazálnej stimulácie sa zameriavajú na somatické, vestibulárne a vibračné vnímanie. Nadstavbové techniky sa venujú vizuálnemu, auditívnemu, olfaktorickému vnímaniu a orofaciálnej stimulácii. Stimulácia vnímania sa využíva k dosiahnutiu vyššej kvality života klientov. Pomáha klientom upokojiť sa a aktívne participovať na živote.

Senzomotorický stimulačný program

Senzomotorický stimulačný program predstavuje ekletický prístup, ktorý čerpá z viacerých teoretických konceptov, terapeutických metód a techník. Obsahuje prvky senzorickej integrácie (napr.: zameranie na funkčnosť a participáciu; prepájanie viacerých zmyslových modalít). Zároveň je definovaný ako stimulačný program, v čom sa zhoduje s prostredím Snoezelen alebo konceptom bazálnej stimulácie. Horňáková (2003, s. 80) napísala, že „programy pre stimuláciu vnímania a motoriky sa uplatňujú tam, kde sú už vytvorené základné vzorce správania a kde je možné cvičením dosiahnuť zlepšenie.“ Tento program teda podporuje vnímanie. Stimulácia a cvičenia sú individualizované s ohľadom na konkrétne potreby klienta, či už pri poškodení zmyslových systémov na orgánovej alebo funkčnej úrovni. V prípadoch potreby vývinovej podpory má teda program využitie vo včasnej intervencii, mnohých prípadoch nemusí byť jasné, o aký typ ťažkostí sa jedná – prijímanie, či spracovanie podnetov, alebo výkon na základe senzorickej spätnej väzby. V prípadoch pórurazových či pochorobných stavov, môže byť poškodený zmyslový orgán, centrum spracovania v centrálnej nervovej sústave, alebo je potrebné obnovenie dráh, ktoré prenášajú zmyslové informácie alebo motorickú reakciu. Senzomotorický stimulačný program spája senzoricke stimulácie s motorickými funkciami a trénuje ich zároveň.

FRIEDLOVÁ, K. 2007. *Bazální stimulační v základní ošetrovatelské péči*. Praha: Grada, 2007. 168 s. ISBN 978-80-247-1314-4.

HORNÁKOVÁ, M. 2003. *Senzomotorický stimulačný program*. In *Liečebná pedagogika pre pomáhajúce profesie*. Bratislava: OZ Sociálna práca, 2003. ISBN 80-968927-6-2. s. 80-84.

LESSNER LIŠTIAKOVÁ, I. 2017. *Multisenzorické prístupy*. In LESSNER LIŠTIAKOVÁ, I. 2017. (Ed.). *Multisenzorické aspekty liečebnopedagogických terapií*. 156 s. ISBN 978-80-223-4476-0. s. 34-54.

SCHAAF, R. C. 2017. *Using Ayres Sensory Integration with Children with Autism. An Evidence-based Approach*. Nepublikované prednášky. Viedeň: European Sensory Integration Congress 2017, 2.-3.6.2017.